

„Miért legyek én őszinte?” (Beszélgetés Török Józseffel, a Volt Politikai Foglyok Szövetségének háromszéki elnökével) - 2021. május 14., péntek -

10-12 minutes

Ötvenöt évvel ezelőtt, 1966. május 14-én ítélte „rendszerellenes szervezkedés, felforgató szervezet létrehozása” vádjával tizenkét év börtönre a katonai bíróság Török Józsefet. Emlékidéző beszélgetés a Volt Politikai Foglyok Szövetségének háromszéki elnökével egy olyan korról, amelyben elméletileg Romániában már nem voltak politikai foglyok.

– *Tizenkét éves gyermekként élte meg az ötvenhatos eseményeket. Milyen hangulatot gerjesztett a forradalom híre szülőfalujában, Salamáson?*

– Általános lelkesedést és reménykedést, a forradalom győzelme után ugyanis az emberek biztosra vették, hogy Erdély visszacsatolása lesz a következő lépés. Információikat nem az újságokból vették, azok csak ellenforradalomról beszéltek, fasisztoid elemek garázdálkodásának állították be a magyarországi eseményeket. Hasonló tartalmú broszúrákat, úgynevezett fehér könyveket is kiadtak, benne ávósok meggyilkolásának képeivel. Nálunk, Salamáson viszont nem nagyon ismertem kommunistát, az emberek a Szabad Európa Rádióból, majd a Kossuth rádióból szerezték az értesítéseiket, mi, gyermekek pedig ezek hatása alatt az iskolában a levegőbe dobáltuk a táskánkat a forradalom győzelmének hírére.

– *Ezek a gyermeki megnyilvánulások is szerepeltek a „bűnlistáján”, amikor egy évtized múltán a hatóságok célkeresztjébe került?*

– Nem, az én történetem egy magyarországi kirándulással kezdődött, amelyet áldott emlékű nagybátyám, a leventemúltja miatt a vegyes nemzetiségű faluból 1948-ban menekülésre kényszerülő Török Sándornál tettünk a féltestvérével, Török Istvánna. Ő 1956-ban, a forradalom kitörése előtti napokban itthon járt látogatóban, a határlezárás előtti utolsó vonattal ment vissza. Valamit tudnia kellett a készülő eseményekről, mert emlékszem, az állomás felé vezető úton azzal biztatta apámat, hogy „pergesse” a lovakat, mert ha lekési a vonatot, nem tudja, mikor tud még visszamenni. A Baross tériekkel harcolt, el is ítélték, kiszabadulása után, 1964-ben mentünk ki hozzá látogatóba. Az ő társaságában azt hallhattuk, hogy a kommunizmus rövidesen beadja a derekát, küszöbön a változás. Ennek hatására kezdett megfogalmazódni bennünk a gondolat, hogy szervezkedjünk, legyünk kéznél, ha történik valami.

– *Miben állt a szervezkedés?*

– Nagyjából kimerült annyiban, hogy törtük a fejünket, mit tudnánk tenni a magyar közösségért. Abban az időben kezdték felszámolni a magyar osztályokat, én még magyarul kezdtem Galócáson az első gimnáziumi évfolyamnak számító nyolcadik osztályt, de az osztályok kétnyelvűsítése, kettéosztása már megkezdődött. Elkezdték leváltani a tartományi, rajoni magyar vezetőket, gyár- és intézményvezetőket. A vegyes házasságok veszélye is foglalkoztatott, többnyire azon okoskodtunk,

hogy mit lehetne tenni ezeknek a folyamatoknak a megakadályozása, de legalább lassítása érdekében. Két hónapnyi, baráti körben való „szervezkedés” után már érkezett is a figyelmeztetés: vigyázzatok, figyel a Securitate. Az éberség mindenekelőtt abból fakadhatott, hogy az akkoriban külföldet megjárta automatikusan figyelni kezdte a Szeku. Mert amúgy mindössze öt-hat alkalommal jöttünk össze valamelyikünk lakásán vagy csendesebb kocsmákban. Persze voltak, akik itt-ott el is locsogták, miről beszélgettünk. Miután felhívták a figyelmünket, hogy célkeresztben vagyunk, abba is hagytuk, és azt gondoltuk, ezzel vége is az egésznek.

– *A környezete, a családja semmit sem észlelt mindebből?*

– Nem avattam be őket. Párhuzamosan készültem az érettségire, majd Bukarestbe továbbtanulni, közben leveleztem Sándor bátyámmal, a levelekben pedig szerepeltek célzások is a közös dolgainkra, amelyeket előbb a Szeku olvasott el, és csak azt követően jutottak el hozzám. Amikor első alkalommal kihallgatásra rendelték a Securitatéra, gondolkodtam rajta, hogy elégessen a levélpaksamétát és az akkoriban írt verseckéimet, de aztán úgy döntöttem, én bizony senkinek nem ártottam, miért égetném el. Ezeket az írásokat aztán terhelő bizonyítékként hozták fel a tárgyalásokon.

– *Miért lett ön a fővádolt? Indokoltnak tartotta ezt a besorolást, illetve a vádat?*

– Ha elfogadjuk a szervezkedés vádjának bármilyen fokú megalapozottságát – márpedig valamilyen szintű szervezkedés mégiscsak történt –, akkor abban valóban én voltam a „főkolompos”, hiszen én tartottam a kapcsolatot Török Sándorral. A beépített emberekről csak jóval később szereztem tudomást. A koronatanút, a két apró gyermeket nevelő Antal Ferencet például végig védtem a kihallgatások során, hogy aztán a megfigyelési dossziémból egyértelműen bebizonyosodjon: rendszeresen jelentett rólunk. Az írásos tanúvallomását például azzal fejezte be, hogy „mindezeket a tényeket a megfelelő időben a Securitate tudomására hoztam”. Az időközben katonai szolgálatra behívott egyik társamat, Csatlós Jenőt is körülvették Székelyföldről ugyancsak Temesvárra vezényelt katonákkal. Hogy engem hogyan engedtek bejutni a technikumba, igazából ma sem tudom. Talán azért, mert állítólag valamikor azt mondtam a társaságban, hogy magas rangú tisztek, egyéb vezetők is készenlétben várják a változásokat, és mivel nem volt különösebb sürgősség, arra számíthattak, hogy a szabadlábbon hagyásommal ezeket a szálakat is sikerül felgöngyölíteni.

– *A „türelem” 1965. november 15-ig tartott. Táplált olyan reményeket, hogy megúszhatja?*

– Azon a hétfői reggelen az osztályteremből vittek el, sosem derült ki, hogy miért időzítették épp arra a napra. Egy fekete Volgába ültettek – korábban sokat hallottam a „nagy fekete autóról” –, bevittek a bukaresti szekus börtönbe, a hírhedt Marmezonba. Ott volt már Csatlós is, együtt szállítottak tovább Marosvásárhelyre, ahol aztán a kihallgatás hónapjait töltöttük. Sosem merült fel bennem, hogy megúszhatom, csak az volt a kérdés, hogy mennyit sóznak rám. Fizikailag, szellemileg ép voltam, többé-kevésbé sikerült is épnek megmaradnom. Az első éjszakán arra gondoltam: a kocka el van vetve, arra kell törekednem, hogy senkinek ne ártsak, senkit se rántsak magammal. És ha fene fenét eszik is, innen haza kell kerülnöm, mindegy, hogy meddig tart. És miután ezeket végiggondoltam, olyan jól aludtam a betonpriccsre helyezett szalmazsákon, hogy elmondani sem tudom.

– *Tizenkét évet kapott, kilencet le is töltött. Akadtak közben arra irányuló kísérletek, hogy a büntetés csökkentése fejében megnyerjék a „segítőkészségét”?*

– Volt néhány próbálkozás, de végig tartottam magamat. Ahhoz az elhatározásomhoz is, hogy senkinek ne ártsak. Még a kihallgatás alatt is elhangzottak olyan mondatok, hogy a büntetés mértéke azon múlik, mennyire leszek őszinte. Arra gondoltam, miért legyek én őszinte: hogy minél inkább tudjanak belém rúgni?

– *Milyen elképzelésekkel érkezett vissza a szabad világba?*

– Attól nem tartottam, hogy nem találom munkát, inkább a környezetbe való beilleszkedésem aggasztott. Tisztában voltam ugyanis azzal, hogy a múltam mindenhová követni fog. Salamásról gyorsan Sepsiszentgyörgyre kerültem, az itt élő nagynéném, a közismert Klarita nővér hívta fel a figyelmemet az akkoriban formálódó IAME-ben indított szerszámlakatos tanfolyamra. 1975. december elsejével kezdődött, azóta is tart a szentgyörgyi életem. A szerszámműhelyben csodálatos közösségbe csöppentem, de a gyár szekusa is mindjárt „kezelésbe vett”, azt mondta, úgy csináljak valamit, hogy azonnal elkerget innen. Ettől függetlenül én is igyekeztem, hogy ne hívjam fel magamra a figyelmet. Az 1984-es, gyermekéletem is követelő szentgyörgyi szoborrobbantás alkalmával sem vettem elő, a megfigyeléssel megbízott bizonyára pontosan tudta, hol voltam a robbantás időpontjában. Az egyetlen kivétel talán 1988 nyarán következett be, amikor egy gyűlésen szót emeltem az üzletek üres polcai miatt, illetve azért, hogy az illetékesek gondoskodjanak a magyar tankönyvek időben való megérkezéséről.

– *Az 1989. decemberi események sem mozgósították?*

– December 21-én délelőtt az IAME szerszámműhelyében leállt a munka, amiben természetesen nekem is volt szerepem. Aznap délután pártküldöttség érkezett hozzánk érdeklődni, hogy mivel vagyunk elégedetlenek, de nem volt, akivel beszélniük. Az emberek előzetesen engem kérdeztek, mitévők legyünk, én meg azt javasoltam, hogy fordítsunk hátat a küldöttség tagjainak. Amikor a „fekete március” napjaiban elterjedt, hogy brassói románok készülnek Szentgyörgyre jönni, három napon át őrjáratokat szerveztünk a városban. Ez volt az utolsó „forradalmi” tevékenységünk.

– *Múltja eleve predesztinálta arra, hogy mindjárt a kezdetektől a volt politikai foglyok szervezetének élére álljon?*

– Akkoriban elég sokan voltunk egykori politikai foglyok Sepsiszentgyörgyön, az alakuló ülésen megtelt a terem a hajdani Dózsa Klubban. Az országos szervezet megalakulása után az elsők között hoztuk létre a megyei szervezetet, amely szinte egyöntetűen engem választott elnökének. Azóta is ott vagyok, az ország legrégebbi szervezetvezetője, és nincs is, akinek átadhatnám a tisztséget, hiszen a megyében én vagyok a legfiatalabb ebben a sorban. De amíg feladat van, nem is fáradhatok bele. Miközben nem vagyok elégedett mindazzal, amit megvalósítottunk. Az anyagi kárpótlások ügye többé-kevésbé megoldódott, de változatlanul késlekedik annak a jogszabálynak a megalkotása, amely kimondja a rehabilitálásunkat.

Török József

1944. január 10-én született Gyergyószalamás községben. Maroshévízen érettségizett 1965-ben esti tagozaton, közben gépmunkás volt a galócási faipari kombinátban. Ugyanabban az évben a Román Vasúttársaság által indított elektromechanikai technikumban folytatta tanulmányait november 15-i letartóztatásáig. 1965 őszén sikeresen felvételizett a bukaresti műegyetem elektrotechnika karára. Itt tartóztatták le 1965. november 11-én. 1974. november 14-én szabadult a nagyenyedi börtönből. Az 1990. márciusi megalapításától kezdődően a Volt Politikai Foglyok Szövetségének háromszéki

elnöke, az országos elnökség tagja. Nős, három gyermek apja, 44 éves fiát vadászbalesetben veszítette el. Legfontosabb díjak, kitüntetések: A hazáért és a szabadságért kitüntetés (1993), Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt (2008), a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (2011).